

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี

The Potential of Tourism Resources in Amphoe Bang Rachan

Singburi Province.

ธนภูมิ ปองเสงี่ยม^{1*} และ นิรมล จันท์รัมย์¹

Thanaphum Pongsangiam^{1*} and Niramol Chanyaem¹

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพลักษณะทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยว ด้านการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตร และด้านการบริหารและจัดการ วิจัยเป็นลักษณะเชิงปริมาณ และคุณภาพโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและผู้นำชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน 60 คน โดยใช้ประเด็นสัมภาษณ์ และประเด็นการแสดงความคิดเห็นความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 40 คน โดยใช้แบบสอบถาม ข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการประมวลเชิงสถิติ และการพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า อำเภอบางระจัน มีระดับศักยภาพอยู่ในระดับมาก (3.00 ± 0.17) ซึ่งแบ่งเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ 1) ศักยภาพลักษณะทางกายภาพแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก (3.69 ± 0.31) 2) ด้านการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม อยู่ในระดับมาก (3.15 ± 0.34) 3) ด้านเศรษฐกิจและสังคม อยู่ในระดับน้อย (2.59 ± 0.15) 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลาง (3.51 ± 0.60) 5) ด้านธรรมชาติ อยู่ในระดับปานกลาง (3.26 ± 0.36) 6) ด้านการเกษตร อยู่ในระดับมาก (3.35 ± 0.35) และ 7) ด้านการบริหารและจัดการอยู่ในระดับปานกลาง (2.59 ± 0.33) โดยมีพื้นที่ตำบลบ้านจ่า เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเหมาะแก่การเป็นศูนย์กลางการพัฒนาแนวทางการท่องเที่ยวของอำเภอบางระจัน

คำสำคัญ : ศักยภาพ การพัฒนาการท่องเที่ยว

Abstract

This research aims to study the potential of the physical tourist attractions in Bang Rachan District, Sing Buri Province. The aspects considered include the quality of the district's environmental preservation, economics and social condition, art and culture, natural uniqueness, beauty, and richness, agricultural conduct, as well as administration and management. This research, moreover, is both quantitative and qualitative in itself. The data was collected from not only 40 personnel in tourism-related governmental and private organizations but also 20 community leaders. The research instrument applied for this personnel and community leaders was in-depth interview. In addition, for the sampling population of 40 tourists, questionnaire with questions concerning tourists' satisfaction on the attractions' overall potential was applied. The collected data was then brought to analyze by statistical data analysis and Descriptive Statistics.

As for the result, it is found out that the potential of the tourist attractions in Bang Rachan District, Sing Buri Province, was rated as 'strongly agree' (3.00 ± 0.17). By each aspect, 1) the attractions' physical feature potential was rated as 'strongly agree' (3.69 ± 0.31) 2) their environmental preservation was rated as 'strongly agree' (3.15 ± 0.34) 3) their economics and social condition was rated as 'slightly agree' (2.59 ± 0.15) 4) their art and culture was rated as 'moderately agree' (3.51 ± 0.60) 5) their natural uniqueness, beauty, and richness was rated as 'moderately agree' (3.26 ± 0.36) 6) their agricultural conduct was rated as 'strongly agree' (3.35 ± 0.35), and their administration and management was rated as

¹ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

* Corresponding author. E-mail: thanaphum.p@hotmail.com

'moderately agree' (2.59±0.33). Among the said aspects, Ban Chao Sub-district is the area with the highest potential for tourism. It is appropriate for being the center of Bang Rachan District's tourism development.

Keywords: Potential, Tourism Development

บทนำ

การท่องเที่ยวของโลกได้เติบโตอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา มีการพัฒนาและจัดการอย่างมีระบบจนกลายเป็นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ใหญ่ที่สุดในโลก นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศให้กับหลายประเทศ ก่อให้เกิดการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวเพื่อให้บริการแก่นักท่องเที่ยว และช่วยสร้างงานสร้างอาชีพให้ประชาชนมีงานทำมีรายได้สำหรับประเทศไทยรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่ประเทศเป็นอันดับสองรองจากรายได้การส่งออกคอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : UNWTO) คาดการณ์ว่าจะมีจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางระหว่างประเทศทั่วโลก รวมทั้งสิ้นประมาณ 900-920 ล้านคน เพิ่มขึ้นร้อยละ 3-4 ในทุกปี และก่อให้เกิดรายได้ด้านการท่องเที่ยวทั่วโลกประมาณ 870-880 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยมีประเทศจีนเป็นกลไก สำคัญในการผลักดันการฟื้นตัวของนักท่องเที่ยวของโลก องค์การการท่องเที่ยวโลกประมาณการว่าภายในปี พ.ศ. 2563 จะมีจำนวนนักท่องเที่ยวถึง 1,561 ล้านคน โดยที่มีอัตราการเติบโตของจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยร้อยละ 4.1 ต่อปี และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว ก็จะเกิดการปรับเปลี่ยนไปโดยนักท่องเที่ยวจะใช้เวลาในการเลือกจุดหมายปลายทางมากขึ้น ให้ระยะเวลาในการตัดสินใจน้อยลงในการจอง/ซื้อสินค้าและบริการท่องเที่ยวก่อนการเดินทาง นิยมเดินทางท่องเที่ยวระยะใกล้ โดยอาจเลือกเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศหรือภายในภูมิภาคเดียวกันมากขึ้น นักท่องเที่ยวยังมีแนวโน้มที่สนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ เช่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงผจญภัย การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศาสนาและการท่องเที่ยวเชิงกีฬามากขึ้น ส่งผลให้การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษมีแนวโน้มขยายตัว สอดคล้องกับพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวในอนาคตที่มีแนวโน้มที่จะเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างในการท่องเที่ยวแต่ละครั้งเข้าถึงแก่นแท้ของวิถีชีวิตและวัฒนธรรม รวมทั้งต้องการสัมผัสธรรมชาติที่บริสุทธิ์ เน้นกิจกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับความปลอดภัย

จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในระยะ 5 ปี ที่ผ่านมา จาก 13,821,802 คน ในปี 2549 เป็น 15,841,683 คน ในปี 2553 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวสูงสุด (กรมการท่องเที่ยว, 2553) สำหรับรายได้จากการท่องเที่ยวมีความสอดคล้องกับจำนวนนักท่องเที่ยว คือเพิ่มขึ้นจาก 482,319.17 ล้านบาทในปี 2549 เป็น 585,961.80 ล้านบาท ในปี 2553 (กรมการท่องเที่ยว, 2553)

ประเทศไทยจะประสบปัญหาด้านการเมืองและเศรษฐกิจที่ผ่านมา แต่ยังคงรักษาจำนวนนักท่องเที่ยวและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยสถานการณ์เชิงลบส่งผลให้นักท่องเที่ยวลดลงในระยะเวลาสั้น ๆ และจะกลับเข้าสู่สถานการณ์ปกติในระยะเวลาไม่นานนัก ทั้งนี้คาดการณ์ว่าหากไม่มีสถานการณ์ด้านลบต่อภาคการท่องเที่ยวในปี 2554 จำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะอยู่ที่ระดับ 16.20 - 17.93 ล้านคน (สภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2554) และแนวโน้มการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของคนไทยจะยังคงขยายตัวเพิ่มขึ้น นโยบายและมาตรการกระตุ้นการท่องเที่ยวของทั้งภาครัฐและเอกชน อาทิ นโยบายการให้หน่วยงานภาครัฐ ปรับแผนการฝึกอบรม/ประชุม/สัมมนา/ดูงานภายในประเทศแทนต่างประเทศ การจัดงานมหกรรมลดราคาสินค้าทางการท่องเที่ยว ทั้งของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยและภาคเอกชน จะช่วยให้สถานการณ์การท่องเที่ยวของคนไทยยังคงเติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยนักท่องเที่ยวชาวไทยนิยมท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี กรุงเทพฯ อยุธยา เชียงใหม่ สงขลา สุพรรณบุรี

นครราชสีมา และภูเก็ต ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2553) สำหรับวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว พบว่า วัตถุประสงค์เพื่อเยี่ยมญาติ/เพื่อน ร้อยละ 36.1 รองลงมาคือเพื่อพักผ่อน/เปลี่ยนบรรยากาศ ร้อยละ 28.7 ไหว้พระ/ปฏิบัติธรรมร้อยละ 21.0 และซื้อของ/ช้อปปิ้ง ร้อยละ 20.6 ตามลำดับ

นอกจากนี้รัฐยังมีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้ชุมชนและท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการมากขึ้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ให้สิทธิชุมชนในการอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ มีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนมีความเข้มแข็งเพิ่มขึ้น ดัชนีความเข้มแข็งของชุมชนยังมีการปรับตัวดีขึ้นตลอด 5 ปีที่ผ่านมา จากร้อยละ 59.5 ในปี 2550 เป็นร้อยละ 69.9 ในปี 2554 ซึ่งเกิดจากการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กรชุมชน และการสร้างกระบวนการเรียนรู้ในชุมชน อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวโครงสร้างการบริหารจัดการยังขาดเสถียรภาพ ขาดองค์กรกลางที่มีอำนาจในการบังคับให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกระทำตามแผนรวมและบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนขาดความรู้ด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะการจัดการภูมิทัศน์และการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น การลงทุนด้านการท่องเที่ยวเน้นการก่อสร้างมากกว่าการจัดการภูมิทัศน์ และขาด การมีส่วนร่วมจากชุมชนในท้องถิ่นและหน่วยงานทุกระดับทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวขาดความเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นจังหวัด กลุ่มจังหวัดและประเทศ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554)

สถานการณ์แนวโน้มด้านการท่องเที่ยว ควรมุ่งเน้นพัฒนาการท่องเที่ยวในเชิงคุณภาพการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแนวโน้มรูปแบบการท่องเที่ยวในอนาคต เพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาดังกล่าว ประเทศไทยต้องมีการพัฒนา พื้นฟู และปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรม รวมถึงพัฒนาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนามาตรฐานสินค้าและการให้บริการให้สามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับวิกฤต ความเสี่ยงและความปลอดภัย ด้านการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรและเทคโนโลยีด้าน การท่องเที่ยวให้มีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของไทย จึงมีความจำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อประชาสัมพันธ์ประเทศไทย สร้างภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นแก่นักท่องเที่ยวพัฒนาการตลาดสมัยใหม่ (Modern Marketing) ส่งเสริมการขายในกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์ กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ ๆ ให้สอดคล้องกับความสนใจของนักท่องเที่ยวและตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศให้กระจายตัวสู่แหล่งท่องเที่ยวรองมากขึ้น และภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาการท่องเที่ยวต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านโดยการทำการตลาดร่วมกัน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยวทั้งภายในภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค

การพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลต่อประเทศชาติ แต่ในทางกลับกันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก็ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมมากมายเช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนระบบนิเวศวิทยา ทั้งนี้เพราะที่ผ่านมาการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีการดำเนิน การที่ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากหน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ ตลอดจนชาวบ้านในพื้นที่ ให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะประชาชนในพื้นที่เป็นผู้ที่ทราบถึงปัญหา ประสบปัญหา และได้รับผลกระทบโดยตรง นอกจากนั้นประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้ที่มีความรัก ความผูกพันต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัวอยู่แล้ว ดังนั้นการให้เกียรติ

ชุมชนด้วยการให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกในความเป็นเจ้าของของแหล่งและเห็นคุณค่ามากขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนได้ด้วยความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวในอนาคต จึงสมควรต้องตระหนักถึงความสำคัญและผลของการพัฒนาที่จะตามมา ต้องให้ความสำคัญต่อการระดมทุน การสื่อสาร การสร้างความเข้าใจของบุคคลที่เกี่ยวข้อง ตระหนักถึงคุณภาพมากกว่าปริมาณ เน้นกระบวนการแห่งความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่วมกันกำหนดทิศทางการและกระบวนการที่เหมาะสม อันจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่แท้จริงของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เช่นเดียวกับที่อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นพื้นที่ที่ความเป็นมาและมีความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุที่สำคัญมากมายด้วยการท่องเที่ยวจะมีความเป็นไปได้มากน้อยเพียงใดนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจในแนวคิดเรื่อง การท่องเที่ยว และสิ่งสำคัญก็คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวแล้วข้างต้น เป็นแรงจูงใจให้ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อดำเนินการหาแนวทางการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยจะทำการหาความต้องการมีส่วนร่วมและความต้องการในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อต้องการทราบว่าชุมชนในพื้นที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างไร มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน และมีส่วนร่วมอย่างไร รวมถึงการเข้าไปจัดการทรัพยากรท้องถิ่นของตนอย่างไร เพื่อจะเป็นแนวทางที่นำไปสู่การกำหนดแนวทางหรือมาตรการที่มีประสิทธิภาพที่สามารถใช้ในการจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

การศึกษาศักยภาพระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรีมีกระบวนการดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย

1. ภาครัฐ กำหนดการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน ประกอบด้วยพัฒนาชุมชน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
2. ภาคเอกชน กำหนดการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้มีจำนวน 20 คน ประกอบด้วย ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่ ที่พักแรม ร้านอาหาร ธุรกิจขนส่ง (Purposive Sampling)
3. ประชาชนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้ที่มีภูมิลำเนาอยู่ในพื้นที่อำเภอบางระจัน จำนวน 20 คน
4. นักท่องเที่ยว ได้แก่ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 40 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) โดยศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประยุกต์สร้างแบบสัมภาษณ์ตามความเหมาะสมโดยสอดคล้องกับงานที่ศึกษา
2. แบบสอบถามระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว (Questionnaire)
3. อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล อาทิเช่น กล้องถ่ายรูป เครื่องบันทึกเสียง

การทดสอบเครื่องมือ

ทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของคำถาม (IOC) จากนั้นจะนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณ แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ สำหรับการคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) (ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์และคณะ, 2550 หน้า 145) เพื่อวัดความเที่ยงตรง (Validity) โดยกำหนดเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้อง

(IOC) ตั้งแต่ 0.05 ขึ้นไป ถือว่ามีความสอดคล้อง แล้วปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจแก้ไขความสมบูรณ์ของเนื้อหา ก่อนไปทำการทดสอบกับกลุ่มคน 30 คน เพื่อนำคำตอบมาหาความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามเช่นเดียวกับการทดสอบการเก็บข้อมูลจริงโดยวิธีวัดความสอดคล้องภายใน (Internal Consistency) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัท (Cronbach's alpha coefficient) (สุวิมล ติรพานันท์. 2550 หน้า 146)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ผสมผสานระหว่างการเก็บรวบรวม ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงจากแหล่งข้อมูลของพื้นที่ และการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งกระทำโดยการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาของข้อมูลในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล เพื่อพิจารณาว่า ถ้าเก็บข้อมูลต่างเวลา ต่างสถานที่ และผู้ให้ข้อมูลต่างคนจะยังได้ข้อมูลเหมือนเดิมหรือไม่หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลในแบบสอบถามแล้ว ได้นำผลประเมินระดับความคิดเห็นต่อระดับศักยภาพพื้นที่จากกลุ่มตัวอย่าง มาดำเนินการบันทึกถ้อยคำ (Coding From) และนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์หาค่าสถิติด้วยระบบคอมพิวเตอร์ เพื่อหาค่าสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยการวิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อบรรยายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อระดับศักยภาพของการท่องเที่ยวอำเภอบางระจัน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ หาค่าความถี่ร้อยละ ค่ามัธยฐานเลขคณิต คือข้อมูลทั่วไป ค่าเฉลี่ย จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง (รัตนะ บัวสนธ์, 2538, หน้า 139) การประเมินระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามต่อระดับศักยภาพพื้นที่อำเภอบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี โดยสร้างแบบสอบถามที่มีข้อความเกี่ยวกับศักยภาพในด้านต่าง ๆ ซึ่งทุกข้อความมีคำตอบให้ผู้ให้ข้อมูลเลือกตอบ โดยได้กำหนดค่าคะแนนตามระดับความคิดเห็นต่อระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 5 ระดับ นำคะแนนที่ได้มารวมกันและคำนวณหาหน้าหนักค่าคะแนนเฉลี่ย ตามมาตรวัดทัศนคติของ (ลิเคิล สเกล Likert Scale อ่างใน สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540, หน้า 185-188) จากนั้นนำค่าคะแนนมาหาช่วงคะแนน เพื่อจัดระดับความเหมาะสมและความเป็นไปได้

ผลการศึกษา

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอบางระจัน โดยประสานงานกับกลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว พัฒนาชุมชนอำเภอบางระจัน กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และกลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน ประเมินระดับศักยภาพด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอบางระจัน โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการประเมินลักษณะทางกายภาพ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสมบูรณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดการคุณภาพเสียง การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการคุณภาพอากาศ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม การมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตร การบริหารและจัดการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอบางระจัน มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับมาก (3.00 ± 0.17) โดยแบ่งออกเป็นด้านดังนี้

ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก (3.69 ± 0.31) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก (3.53 ± 0.35) มีความเหมาะสมทุกฤดูกาล มีความปลอดภัยในการเดินทาง และคุณภาพของถนนใช้ได้ตลอดปี และความชัดเจนของป้ายบอกเส้นทาง ในความสมบูรณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก (3.84 ± 0.37) มีคุณค่าเชิงวิชาการและการศึกษา คุณค่าหรือเอกลักษณ์พิเศษเชิงการท่องเที่ยว มีความกลมกลืนกับธรรมชาติและมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความดึงดูดใจ และมีความสมบูรณ์ของสภาพธรรมชาติหรือมีความดั้งเดิม

ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพในระดับมาก (3.15 ± 0.34) การจัดการคุณภาพเสียงภายในแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก (4.00 ± 0.60) ปราศจากเสียงรบกวน และห่างไกลจากย่านอุตสาหกรรม ชุมชนเมือง หรือกิจกรรมที่เสียงดัง ในการจัดการขยะมูลฝอยภายในแหล่งท่องเที่ยวในระดับน้อย (2.49 ± 0.73) มีอุปกรณ์รองรับขยะเพียงพอ และเหมาะสม มีป้ายเตือนทิ้งขยะให้ถูกที่ และการออกแบบภาชนะรองรับขยะกลมกลืนกับสภาพแวดล้อม และการจัดการคุณภาพอากาศ ในระดับปานกลาง (2.97 ± 0.49) ไม่มีกลิ่นฟุ้งกระจายและสร้างความรำคาญในแหล่งท่องเที่ยว และอากาศปราศจากฝุ่นและควัน

ด้านเศรษฐกิจและสังคมมีระดับศักยภาพอยู่ในระดับน้อย (2.59 ± 0.15) ความคุ้มค่าของการเที่ยวชมในระดับปานกลาง (2.75 ± 0.31) ความพอใจในบริการ ความพอใจในการบริหารจัดการ ความพอใจในความสะอาดและปลอดภัย และความพอใจในมิตรไมตรีจากชุมชนท้องถิ่น และความพึงพอใจในคุณค่าเชิงการท่องเที่ยว ในการมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง (2.75 ± 0.33) การได้รับประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมของชุมชน และการเปิดโอกาสให้องค์กรภายนอกเข้ามา มีบทบาทสนับสนุน และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมในระดับน้อย (2.27 ± 0.18) มีกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการริเริ่มจัดกิจกรรมนันทนาการ อยู่ในระดับน้อย และมีการจัดตั้งกลุ่ม / องค์กรเพื่อดูแลการท่องเที่ยว

ด้านศิลปวัฒนธรรมมีศักยภาพในระดับปานกลาง (3.51 ± 0.60) ความเป็นมาทางด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ และมีความความผูกพันต่อท้องถิ่น ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน มีความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรม และเปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ด้วยความยินดี

ด้านธรรมชาติมีอยู่ในระดับปานกลาง (3.26 ± 0.36) ด้านมีความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และมีทัศนียภาพที่สวยงาม

ด้านการเกษตรมีศักยภาพในระดับมาก (3.35 ± 0.35) เปิดโอกาสให้ได้เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน และความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน และมีการจัดการสภาพแวดล้อมที่ดี

ด้านการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง (2.78 ± 0.30) การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับปานกลาง (2.78 ± 0.30) มีป้ายอธิบายข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว และมีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเพียงพอ เช่น ไฟฟ้า น้ำประปา โทรศัพท์ ห้องน้ำ ลานจอดรถ การให้ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สินในระดับน้อย (2.35 ± 0.53) มีเจ้าหน้าที่ดูแลเพียงพอ และดูแลทั่วถึง การติดตั้งป้าย สัญญาณเตือนภัยอย่างเหมาะสม มีอุปกรณ์และเครื่องมือบรรเทาสาธารณภัย และมีอุปกรณ์ปฐมพยาบาล และการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง (2.64 ± 0.41) มีการจัดเตรียมเอกสารเผยแพร่ และมีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

อภิปรายผล

การบ่งชี้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวอันดับอื่น ๆ ได้แก่ ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจและสังคม และด้านการบริหารจัดการ จะเห็นได้ว่าศักยภาพดังกล่าวเป็นองค์ประกอบด้านการจัดการ ซึ่งเป็นส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน โดยที่ศักยภาพทั้ง 3 ด้านดังนั้นการประเมินดังกล่าวเป็นสิ่งที่บ่งชี้ให้เห็นถึงเรื่องของการเร่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในส่วนของการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นสิ่งที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน สามารถร่วมกันปรับปรุง พัฒนาร่วมกันได้ตามที่ ธีรพัฒน์ ตี้อตัน (2546: 28) เสนอว่า การท่องเที่ยวควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการคิด การวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดท้องถิ่นก็จะมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งท้องถิ่นคือ ชาวบ้าน ชุมชน จนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนด้วย โดยที่การวางแผนเพื่อพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งคือความช่วยเหลือจากภาครัฐ

การประเมินระดับศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เป็นการสำรวจ ประเมิน และกำหนด ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อรองรับการท่องเที่ยวของชุมชน แต่อย่างไรก็ตาม ในแต่ละจังหวัดหรือในแต่ละท้องถิ่นมักมีทรัพยากรท่องเที่ยวหลายแห่ง ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวแต่ละแห่ง ย่อมมีศักยภาพแตกต่างกัน ทรัพยากรการท่องเที่ยวบางแห่งอาจมีศักยภาพสูง ในขณะที่ทรัพยากรท่องเที่ยวบางแห่งมีศักยภาพต่ำ แต่เนื่องจากมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ จึงไม่สามารถทำการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ทุกแห่ง การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีป्ली (อ้างใน วิภา ศรีระทุ, 2551) โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ 1) การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น 2) ด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก 3) ด้านกิจกรรม และ 4) ด้านการมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใด ๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพผลการประเมิน พบว่า คุณภาพแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาที่มีศักยภาพมาก โดยมี องค์ประกอบที่มีศักยภาพ ได้แก่ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยว คุณภาพของสิ่งแวดล้อม ด้านการเกษตรในพื้นที่ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าอำเภอบางระจันมีความเหมาะสมและมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชน โดยตำบลบ้านจำ มีคุณสมบัติเป็นแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมากที่สุด เนื่องจากเป็นหมู่บ้านที่ได้รับคะแนนการประเมินสูงที่สุดในทุกองค์ประกอบโดยเฉพาะอย่างยิ่งความโดดเด่นในเรื่องของศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มากกว่าพื้นที่อื่น ๆ

นำผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ได้ระดับค่าคะแนนมากที่สุดและผ่านเกณฑ์มาตรฐานการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศดังกล่าว มาพิจารณาร่วมกับปัจจัยอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อคัดเลือกหมู่บ้านที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมที่สุด เพื่อจะเป็นตัวแทน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนในขั้นตอนต่อไป ซึ่งได้ผลสรุปคือ “ตำบลบ้านจำ”

สรุป

การศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอบางระจัน โดยประสานงานกับกลุ่มนักวิชาการด้านการท่องเที่ยว พัฒนาชุมชนอำเภอบางระจัน กลุ่มหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว ภาคธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ และกลุ่มนักท่องเที่ยว โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น 100 คน ร่วมกัน

ประเมินระดับศักยภาพด้านต่าง ๆ ของแหล่งท่องเที่ยวภายในอำเภอบางระจัน โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินระดับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการประเมินลักษณะทางกายภาพ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ความสมบูรณ์และความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยว การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม การจัดการคุณภาพเสียง การจัดการขยะมูลฝอย การจัดการคุณภาพอากาศ ด้านเศรษฐกิจและสังคม ความคุ้มค่าของการเที่ยวชม การมีส่วนร่วม ความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรม ด้านศิลปวัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ ด้านการเกษตร การบริหารและการจัดการ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึกในคุณค่าของการท่องเที่ยว

ผลการประเมินพบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของอำเภอบางระจัน มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวในระดับมาก โดยแบ่งออกเป็นด้านดังนี้

ด้านลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพในระดับมาก ด้านการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมมีศักยภาพในระดับมาก ด้านเศรษฐกิจมีระดับศักยภาพอยู่ในระดับน้อย ด้านศิลปวัฒนธรรมมีศักยภาพในระดับปานกลาง ด้านธรรมชาติมีอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการเกษตรมีศักยภาพในระดับมาก ด้านการบริหารและการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวอำเภอบางระจันมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก

คำขอบคุณ

งานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2554). สถิตินักท่องเที่ยว ปี 2553. กรุงเทพมหานคร: กองวิชาการท่องเที่ยว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ธีรพัฒน์ ตื้อตัน. (2546). ความรู้ ทักษะ และ การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่วนอุทยานม่อนพระยาแช่ ตำบลพิชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง.วิทยานิพนธ์ วท.ม. (การบริหารทรัพยากรป่าไม้). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาซ้อน จังหวัดเพชรบูรณ์.สารนิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- รัตนะ บัวสนธิ. (2538). การประเมินผลโครงการวิจัยเชิงประเมิน. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ
- ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์และคณะ. (2550). ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด.
- สภาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2554). รายงานประจำปี 2554
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2540). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เสียงเชียงใหม่.
- สุวิมล ทิรกานันท์. (2550). ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2553). รายงานสถิติประชากรและเคหะ. สืบค้นเมื่อ 20 กุมภาพันธ์ 2555 จาก

<http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/themes/population.html>